

Nr 19

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa frågor rörande älgjakt m. m.; given Stockholms slott den 22 januari 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisas vissa överväganden rörande älgjakten. En minskning av älgstammen anses motiverad inom vissa områden på grund av den betydande skadegörelse som älgarna förorsakar. Försöksverksamhet med reglerad älgjakt avses efter vissa ytterligare överväganden komma till stånd i några län där intresse föreligger. Även uppmjukning av nuvarande bestämmelser i fråga om s. k. licensjakt efter älg avses ske.

Förslag framläggs om ändrade bestämmelser för ersättningar på grund av älgskador och om höjning av avgiften för fällda älgar.

Vidare berörs i propositionen frågorna om bevarandet av kronhjorten samt om obligatorisk ansvarighetsförsäkring för jägare.

Slutligen föreslås, att principbeslut fattas att överföra tillsynen över jakten och viltvården från domänstyrelsen till statens naturvårdsnämnd.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 22 januari 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter *vissa frågor rörande älgjakt m. m.* samt anför.

I. Inledning

Genom beslut den 14 januari 1949 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga för utredning rörande vissa särskilt angivna jaktlagstiftningsfrågor. Utredningen skulle även äga uppta sådana spörsmål rörande jakträtt och jaktvård, som kunde uppkomma under utredningsarbetet och som inte berörde grunderna för jaktlagstiftningen.

Med stöd av detta bemyndigande har tillkallats, såsom utredningsman överdirektören G. A. Bouveng och såsom sakkunniga ledamoten av riksdagens andra kammare, småbrukaren N. A. Andersson, godsägaren, friherre O. Bennet, ledamöterna av riksdagens andra kammare E. Jönsson i Inge-
marsgården, skogsinspektoren H. Larsson och numera framlidne förbundsordföranden P. A. Sköldin samt byråchefen J. T. D. Wennmark och direktören C. Wikström.

Utredningen, som antagit benämningen 1949 års jaktutredning, har den 21 februari 1964 avgett betänkandet *Älgfrågan* (SOU 1964: 11). Vid betänkandet har fogats särskilda yttranden av herr Sköldin samt av herrar Wennmark, Sköldin, Wikström och Bennet.

Över betänkandet har yttranden avgetts av statskontoret, riksrevisionsverket, domänstyrelsen, skogsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen, statens naturvårdsnämnd, samtliga länsstyrelser med undantag av länsstyrelsen i Gotlands län, viltforskningsrådet, Svenska jägareförbundet, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Jägarnas riks-

förbund och Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund. Länsstyrelserna har till sina yttranden fogat skrifter från bl. a. vissa jaktvårdsorganisationer. Slutligen har en skrift i ärendet inkommit från A. Norman, Vilhelmina.

1961 års riksdag (JoU 30, rskr. 272) ansåg önskvärt att frågan om bevarande av kronhjorten m. m. undersöktes. I anledning därav bemyndigade Kungl. Maj:t den 26 maj 1961 chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla en sakkunnig för att utreda frågan om reservat för kronhjortar m. m., varjämte uppdrogs åt viltforskningsrådet att företa undersökningar rörande bl. a. möjligheterna att genom förebyggande åtgärder minska kronhjortens skadegörelse på skog.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallades såsom sakkunnig landssekreteraren O. Hultström. Utredningen, som antagit benämningen 1961 års kronhjortsutredning, har den 2 juni 1964 avlämnat betänkandet *Kronhjortsreservat m. m.* (SOU 1964: 23).

Över betänkandet har yttranden avgetts av domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, veterinärstyrelsen, statens naturvårdsnämnd, styrelsen för skogshögskolan, statens veterinärmedicinska anstalt, länsstyrelsen i Malmöhus län, viltforskningsrådet, Svenska jägareförbundet och Riksförbundet Landsbygdens folk. Vidare har landshövdingen i Malmöhus län inkommit med skrivelse i ämnet.

II. Älgjaktens organisation

Gällande bestämmelser m. m. Älg får jagas dels under allmän jakttid, dels under särskild jakttid. Jakttiderna regleras dels i jaktstadgan den 3 juni 1938 (nr 279), dels i årliga kungörelser om fridlysning av vissa djurarter, den senaste utfärdad den 21 maj 1964 (nr 120). I Norrland samt i de fem i nordvästra Dalarna belägna kommunerna Älvdalen, Lima, Transtrand, Särna och Idre äger jakten rum i september, som regel med början månadens andra måndag. I övriga delar av landet börjar jakten regelmässigt andra måndagen i oktober. Under den allmänna jakten gäller förbud att fälla årskalv efter älg utom i vissa länsområden. Den allmänna jakttidens längd varierar för landets olika delar i allmänhet mellan två och sex dagar. Länsstyrelsen kan på förslag av s. k. älgskadenämnd utsträcka den allmänna jakttiden med högst tio söckendagar i områden där särskilda åtgärder är nödvändiga för att hålla efter älgstammen. Länsstyrelsen kan under sådana förhållanden också medge att årskalv efter älg får fällas under allmän jakttid.

Bestämmelserna om jakt efter älg under särskild tid, s. k. licensjakt, återfinns i 15 och 16 §§ jaktstadgan. Licens lämnas av domänstyrelsen beträffande kronans marker och i fråga om all annan mark av länsstyrelsen. Till grund för licensgivningen beträffande den normala licensjakten ligger

främst jaktvårdsskäl. Jakttiden, som normalt kan uppgå till högst en månad, får som regel inte börja tidigare än första dagen för den allmänna jakten. En särskild form av licensjakt är den s. k. havreälgjakten, vilken är avsedd att minska älgarnas skadegörelse på odlad mark. Havreälgjakten får företas på annan tid av året än normal licensjakt men får inte bedrivas annorstädes än på eller i omedelbar närhet av åker. Om den växande skogen tillfogats mera omfattande skador av älg, kan licens meddelas för längre tid än en månad. Vidare kan licens innefatta rätt att fälla årskalv. Område, där lövskogsbruk av större betydelse drivs, kan förklaras för lövskogsområde av länsstyrelsen. Inom sådant område äger den jaktberättigade fälla älg under hela året.

Utvecklingen av älgstammen och den årliga avskjutningen framgår av följande tabeller.

Antal älgar		Antal fällda älgar	
1945	ca 47 000	1947	12 937
1953	ca 90 000	1957	26 015
1961/62	ca 120 000	1962	31 298
		1963	31 241
		1964	129 731

Utredningens förslag. Till grund för sina förslag beträffande älgjaktens organisation lägger utredningen tre huvudfaktorer.

Främst bör eftersträvas en stark älgstam, som dock inte bör tillåtas växa till sådan storlek, att den tillfogar jordbruk eller skogsskötsel avsevärd skada. Vidare bör älgstammen beskattas på ett biologiskt riktigt sätt för att få god kvalitet. Slutligen måste jakten utövas humant gentemot vilbrådet och stå under sådan ledning att olycksfall förebyggs.

Utredningen anför vidare, att länsstyrelsen måste ha tillräcklig överblick över älgstammens tillstånd och fördelning för att kunna handha älgvården i länet och svara för avvägningen mellan älgstammens storlek och dess skadegörelse. Det är enligt utredningen inte nog med de kunskaper länsstyrelsen i dessa avseenden erhåller beträffande områden, där licensjakt bedrivs. Den allmänna jakten utgör en faktor, till vars oberäkneliga utfall hänsyn alltid måste tas vid licensgivning. Detta har bl. a. medverkat till för låg avskjutning. Man kan alltså inte, enligt utredningen, göra en riktig avvägning mellan älgstammens storlek och dess skadegörelse endast genom en punktvis reglerad avskjutning, utan hela länet måste komma med i bedömningen.

Till grund för sina förslag om reglerad älgjakt har utredningen bl. a. lagt en utredning, benämnd 1955 års omarbetade älgbetänkande, utarbetad av en inom Svenska jägareförbundet utsedd älgjaktkommitté. De i detta betänkande framlagda förslagen är i huvudsak följande.

¹ Preliminär uppgift.

Kommittén föreslår att den allmänna jakttiden slopas och att all älgjakt blir beroende av särskilt tillstånd, vilket i princip skall kunna erhållas av envar jakträttsinnehavare. Sådant tillstånd skall förutsätta ej blott att vederbörande mark godkänts utan även att ansvarig jaktledare utsetts för varje älgjaktområde. Denne skall bl. a. tillse att jakttagarna äger godtagbar skjutskicklighet och använder sig av vapen och ammunition, som är lämpliga för älgjakt.

Målet för den reglerade jakten är att alla landets älgmarker indelas i älgjaktområden, vilka emellertid inte bör tillkomma tvångsvis utan på frivillig väg.

I varje kommun, där älg förekommer, bör tillsättas en älgnämnd till vilken alla ansökningar om tillstånd till älgjakt inom kommunen inges. Älgnämnden skall väl känna till samtliga älgjakten berörande problem inom kommunen. Den skall beräkna hur stor avskjutningen lämpligen bör vara och se till att indelningen i älgjaktområden blir ändamålsenlig. Sannolikt kommer älgjaktområdena — bortsett från större ägoinnehav och jaktvårdsområden där licensjakt hittills bedrivits — att bildas av de marker, där de jaktberättigade brukat sammansluta sig i jaktlag. Jakträttsinnehavare, som inte tillhör någon av dessa grupper och som ändå vill utöva älgjakt, bör genom nämndens medverkan genom överenskommelse kunna få sin mark ansluten till lämpliga älgjaktområden. För varje älgjaktområde skall nämnden föreslå vilket antal älgar som skall få fällas.

Varje älgnämnd skall ha fem ledamöter. Kostnaderna för nämndernas verksamhet skall bestridas ur älgskadefonderna.

Ärendena skall enligt kommunitténs förslag handläggas på följande sätt. Älgnämnderna översänder de inkomna ansökningarna om tillstånd till älgjakt jämte egna yttranden till länsjaktvårdsföreningen. Efter granskning avger länsjaktvårdsföreningen till länsstyrelsen förslag rörande jakttidens längd och det högsta antal älgar, som må fällas inom länet. Sedan länsstyrelsen fattat beslut i ärendet prövar länsjaktvårdsföreningen vilka älgjaktområden, som kan godkännas, och hur många älgar som skall få skjutas inom varje område. I god tid före älgjaktens början tillställs sökandena beslutet. Den som är missnöjd med länsjaktvårdsföreningens beslut kan anföra besvär över detta hos länsstyrelsen.

Avskjutningens storlek skall bestämmas med hänsyn främst till förekomsten av älg i markerna samt behovet ur skogsvårds- och jordbruksynpunkt att nedbringa älgstammen. Jakttiden, som i regel bör omfatta högst trettio dagar, bör kunna uppdelas i två skilda perioder. Under sön- och helgdagar, som infaller under jakttiden, bör jakt i regel vara förbjuden. Med hänsyn till den reglerade avskjutning som föreslås föreligger inte längre något behov att generellt förbjuda fällande av årskalv.

Vad kommittén sålunda föreslagit avser den skola träda i stället för den jakt som f. n. bedrivs under allmän jakttid och på grund av licens enligt 15 § jaktstadgan. Vad beträffar nuvarande bestämmelser i 16 § jaktstadgan föreslås inte några genomgripande förändringar. Särskilda tillstånd skall således i fortsättningen kunna meddelas för fällande av havreälgar och skogsskadeälgar. Däremot har vad som nu stadgats om lövskogsområden strukits. Det har nämligen visat sig, att dessa bestämmelser varit mindre lyckliga.

För att undanröja möjligheter till spekulation föreslås, att älg som fälls efter föreläggande eller förordnande jämlikt 24 § jaktlagen alltid skall tillfalla kronan.

Kommittén föreslår slutligen en övergångstid, under vilken det nya systemet prövas i några län och licensjakten uppmuntras i övriga delar av landet.

Utredningen framhåller, att den såsom förberedande åtgärd till försök med reglerad älgjakt bett Svenska jägareförbundet att inkomma med förslag till försökslän för reglerad jakt. I anledning härav har jägareförbundet inkommit med en skrivelse till utredningen.

Av innehållet i nämnda skrivelse anför utredningen bl. a. följande.

Förbundet har remitterat utredningens begäran till samtliga av älgfrågan berörda länsjaktvårdsföreningar. Föreningarna i Kronobergs, Västmanlands, Gävleborgs och Jämtlands län har förklarat sig villiga att genomföra försök. Föreningarna i Värmlands och Kopparbergs län har ännu inte tagit slutlig ställning till frågan. Övriga föreningar har avböjt försöksverksamhet. Då handläggningen av ärendet inom Gävleborgs läns jaktvårdsförening inte skett i enlighet med förbundets anvisningar och det är tveksamt huruvida föreningens förklaring omfattas av en tillräcklig majoritet, vilket däremot torde vara fallet inom Kronobergs, Västmanlands och Jämtlands län, föreslår förbundet att försök med reglerad jakt kommer till utförande i sistnämnda tre län. Förbundet föreslår vidare att varje annat län, där länsjaktvårdsföreningen med en betryggande majoritet bland de direkt anslutna medlemmarna gör framställning om försöksverksamhet, utses till försökslän, oaktat antalet sådana län därigenom kan bli större än det av jaktutredningen angivna.

I fråga om försökets genomförande anser förbundet, att all älgjakt bör vara reglerad. Regleringen måste emellertid utformas på ett sådant sätt, att ingens jakträtt träds för när. Att skapa ett licenssystem, som utan inskränkningar i jakträtten tillgodoser biologiska synpunkter och skogsnäringens och lantbrukets intressen, kräver försöksverksamhet inom särskilda älgjaktområden. Det är sannolikt att utan ändring av målsättningen delvis olika bestämmelser måste tillämpas i olika län. Oberoende av bestämmelsernas utformning i övrigt måste två ting vara grundläggande, nämligen att jakträtten skall bevaras intakt och älgjakten bedrivas endast som licensjakt. I övrigt bör bestämmandet över älgjakten decentraliseras så långt detta är möjligt, d. v. s. detaljutformningen av licensbestämmelserna för försöksverksamheten överlämnas åt länsstyrelserna i samråd med vederbörande länsjaktvårdsföreningar. Försöksverksamheten skall följas noggrant och från varje försökslän skall redogörelse årligen avges snarast möjligt efter älgjaktssäsongen. Förbundet påtar sig uppgiften att införda och sammanställa berörda länsjaktvårdsföreningars redogörelser samt att göra motsvarande bearbetning av länsstyrelsernas berättelser, där-est sådana skall ifrågakomma.

Förbundet anför vidare, att det är väl medvetet om att övergång till utslutande reglerad älgjakt kommer att möta visst motstånd och att ett antal jakträttsinnehavare kommer att vägra anslutning av sina marker till älgjaktområde. Dessa jakträttsinnehavare får uppenbarligen inte berövas sin jakträtt. Om försöksverksamheten, vilken bör pågå under åtminstone tre år, skall ge ett tillförlitligt resultat är det emellertid nödvändigt att reglera jakträtten även för dem, som avböjer medverkan i försöksverksamheten. Detta får dock inte ske på så sätt att dessa jakträttsinnehavare favoriseras genom att få bedriva ett slags allmän jakt efter älg. Ett sådant

medgivande skulle förrycka försöket. Om därför en jakträttsinnehavare avböjer att ansluta sina marker till licensområde men förfogar över marker, vilka enligt länsstyrelsens bedömning är väl arronderade och av tillräcklig storlek, skall dessa marker kunna förklaras utgöra ett älgjaktområde. Förbundet uttalar att de krav som hittills uppställts beträffande minimiareal för älglicensområde måste mildras avsevärt. Även vid ett sådant mindre restriktivt betraktelsesätt skall givetvis det antal älgar, som får fällas på varje älgjaktområde, bestämmas med hänsyn till areal, arrondering och älgbestånd.

Om innehavare av jakträtt på marker, som ej kan förklaras utgöra eget älgjaktområde, vägrar att ansluta sina marker till licensområde, bör han enligt förbundet efter därom gjord ansökan kunna meddelas tillstånd att fälla en älg under del av den särskilda jakttiden, omfattande en sammanhängande tid av högst sex dagar. Förfogar sådan jakträttsinnehavare över flera skilda markområden, av vilka intet fyller fordringarna på särskilt älglicensområde, kan han uppenbarligen inte få tillstånd att fälla en älg på varje område utan tilldelas endast en älg på den samlade arealen.

Det kan vidare tänkas inträffa, anför förbundet, att jakträttsinnehavare av olika anledningar, exempelvis markernas belägenhet m. m. eller rent personliga förhållanden, vägras att ansluta sina marker till älgjaktområde. Därvid skall i första hand undersökas, om markerna i fråga kan förklaras utgöra särskilt älglicensområde, samt i andra hand, om överenskommelse om anslutning kan träffas. Där utestängandet uppenbarligen är utan saklig grund och överenskommelse ej kan träffas, bör länsstyrelsen vara behörig att efter noggrann prövning av föreliggande omständigheter förordna, att den avvisade, såsom eget licensområde otillräckliga marken skall anslutas till älgjaktområdet. Slutligen skall länsstyrelsen kunna medge den utestängde rätt att fälla en älg under förkortad särskild jakttid.

Utredningen har den uppfattningen, att en helt reglerad avskjutning kan lösa de problem som älgfrågan innesluter. En sådan ordning är emellertid helt oprövad i vårt land. Utredningen finner det därför synnerligen angeläget att en försöksverksamhet med sådan reglerad avskjutning kommer till stånd.

Utredningen föreslår därför att länsstyrelserna i Kronobergs, Västmanlands och Jämtlands län bemyndigas verka för att länets jaktvårdsförening i samarbete med älgskadenämnden fortsätter förberedelserna för övergång till försöksverksamhet med helt reglerad avskjutning. Länsstyrelserna i övriga län bör bemyndigas att — så snart betryggande majoritet finns bland vederbörande länsjaktvårdsförenings direkt anslutna medlemmar för övergång till försöksverksamhet med helt reglerad avskjutning — besluta om organisationsarbetets igångsättande enligt plan som länsstyrelsen finner vara mest lämpad för länet. Då organisationsarbetet i länet är slutfört skall länsstyrelsen göra anmälan därom till Kungl. Maj:t, som då bör ta upp frågan om fridlysning av älg i länet.

Utredningen förordar vidare att länsstyrelserna anmodas verka för ett bättre utnyttjande av möjligheten till den punktvis reglerade avskjutning, som licensjakten innebär. Kraven på licensområdenas storlek m. m. bör därvid kunna modifieras något.

Slutligen hemställer utredningen, att erforderliga medel ställs till Svenska jägareförbundets förfogande för att möjliggöra det organisationsarbete, som försöksverksamheten pålägger länsföreningarna. Någon författningsändring synes, enligt utredningens mening, inte vara erforderlig i nuvarande läge.

III. Älgavgifterna

Gällande bestämmelser m. m. För att få medel att ersätta skador, som förorsakas av älg, bl. a. på gröda, uttas en älgavgift.

Enligt bestämmelserna i kungörelsen den 1 juni 1951 (nr 298) om älgavgifter m. m. skall för varje fälld älg erläggas en av Kungl. Maj:t bestämd avgift på lägst 15 och högst 100 kr. Avgifterna skall erläggas till länsstyrelsen och sammanföras länsvis till älgskadefonder. Av de medel som inflyter till en sådan fond skall viss av Kungl. Maj:t bestämd del, högst tio procent, föras till en för samtliga län gemensam regleringsfond. Älgskadefonden förvaltas av vederbörande länsstyrelse medan regleringsfonden förvaltas av statskontoret. Älgavgifternas storlek inom olika län samt regleringsfondens utgifter och inkomster under de senare budgetåren framgår av följande tabeller.

Älgavgifter för budgetåren 1961/62—1963/64

	För årskalv	För annan älg som fällt under allmän jakttid	särskild jakttid
De fem norrlandslänen jämte Kopparbergs län	15	15	30
Värmlands län	25	30	45
Stockholms län och stad	25	35	50
Malmöhus län	25	40	55
Uppsala, Södermanlands och Kalmar län	35	50	65
Västmanlands län	40	65	80
Jönköpings, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län	45	75	90
Östergötlands, Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Hallands, Skaraborgs och Örebro län	50	85	100

Älgskaderegleringsfonden

Budgetår	Ingående behållning	Inkomster	Utgifter
1958/59	370 454: 15	117 017: 17	110 018: 50
1959/60	377 452: 82	149 428: 55	11 919: 25
1960/61	514 962: 12	116 655: 48	33 328: 58
1961/62	598 289: 02	145 789: 84	86 005: —
1962/63	658 073: 86	133 505: 97	283 204: —
1963/64	508 379: 83	124 999: 20	494 379: 03

Ur älgskadefonden utgår ersättning för skada som förorsakats av älg inom länet. I den mån fondens medel räcker till, kan bidrag beviljas även till åtgärder för att förebygga älgskador och till jaktvårdsändamål. Om älgskadefonden inte förstår kan Kungl. Maj:t efter förslag av länsstyrelsen bestämma att medel skall överföras till denna fond från regleringsfonden.

Beslut om bidrag till jaktvårdsändamål ur älgskadefonden fattas likaså av Kungl. Maj:t medan övriga beslut om bidrag från fonden meddelas av vederbörande länsstyrelse.

I samband med att älgavgifter erläggs till vederbörande länsstyrelse skall uppges det antal älgar som jakträttsinnehavaren fällt inom länet. Innehas jakträtten av flera, är var och en av dessa ansvarig för att denna skyldighet fullgörs.

Ersättning kan beviljas innehavare av mindre brukningsdel för älgskador på växande eller avmejad men inte inbärgad gröda om denne inte genom att tillgodogöra sig jakträtt eller eljest kunnat hålla sig skadeslös. Den vars brukningsdel omfattar mer än 20 hektar odlad jord eller 200 hektar annan jord kan få ersättning endast om särskilda skäl föreligger. Ersättning kan även utgå för älgskador på fruktodling eller annan trädgårdsodling med därtill hörande särskilda anläggningar. Skadan får inte vara av ringa beskaffenhet eller ha kunnat förebyggas genom rimliga åtgärder från den skadelidandes sida.

För värdering av älgskador skall inom varje kommun där sådana skador kan befaras uppkomma finnas två gode män. Den ene skall vara nämndeman, ägodelningsnämndeman, god man vid lantmåteriförrättning, tjäns-teman vid domänverket eller skogsvårdsstyrelse, polisman eller ordförande i kommunalnämnd.

Den som gör anspråk på älgskadeersättning skall snarast låta gode männen syna och värdera skadan och inom fjorton dagar efter det att denna skedde inge ansökning om ersättning. Vid ansökningen skall fogas värderingsinstrument och de handlingar i övrigt som sökanden önskar åberopa.

Den som underlåter att uppge antalet fällda älgar eller lämnar oriktiga uppgifter skall straffas med dagsböter samt förpliktas att betala högsta älgavgift. Också den som döms för olaga eller olovlig jakt, varvid älg blivit fälld, skall förpliktas utge sådan älgavgift.

Inom landstingsområde, där älgskador förekommer i större omfattning, skall länsstyrelsen enligt 15 § 4 mom. jaktstadgan utse en älgskadenämnd bestående av tre personer. Nämnden har till uppgift att följa förekomsten av älgskador och att lägga fram förslag till åtgärder för att förebygga sådana skador samt att i övrigt biträda länsstyrelsen i hithörande frågor. Förslag av nämnden förutsätts bl. a. för beslut av länsstyrelsen att utsträcka den allmänna jakttiden för älg med högst tio söckendagar. Älgskadenämnder har tillsatts i samtliga län med undantag av Hallands län.

Utredningens förslag. Utredningen föreslår till en början vissa ändringar i fråga om villkoren för att erhålla älgskadeersättning. Bl. a. föreslås att kretsen av ersättningsberättigade vidgas genom att arealgränsen för odlad jord höjs från 20 till 30 hektar. Innehavare av större enheter bör dock fortfarande kunna få ersättning om särskilda skäl föreligger. Ersättningen skall därvid reduceras i förhållande till vederbörandes innehav av odlad jord över 30 hektar. Slutligen föreslås att den skadelidande skall ha att stå självrisk på 100 kr. Såsom motiv för dessa förslag anförs i betänkandet i huvudsak.

Utredningen anför att det kan antas att man när högsta arealgränsen för odlad jord 1951 fastställdes till 20 hektar avsåg att knyta ersättningsrätten till familj jordbruk. Utredningen finner den pågående utvecklingen inom jordbruket utgöra ett starkt motiv för en höjning av arealgränsen och anser att 30 hektar bäst ansluter till den angivna grunden för gällande arealgräns.

Beträffande förslaget att reducera ersättningen i förhållande till innehavet av odlad jord över 30 hektar anför utredningen, att större innehav av odlad jord i allmänhet gör det lättare att bära inträffade älgskador. Utredningen framhåller vidare, att möjligheten för innehavaren att genom jakt erhålla ekonomisk och annan kompensation som regel står i relation till markens storlek. Enligt utredningens mening bör länsstyrelsen utforma en för länet generellt gällande regel för reduceringen med hänsyn till de särskilda förhållandena inom länet.

Förslaget att envar som gör anspråk på ersättning ur älgskadefonden skall stå viss självrisk motiveras med att man på detta område måste ha en enhetlig och lättadministrerad ordning som samtidigt effektivt förebygger ansökningar avseende småbelopp.

Självriskbeloppet finner utredningen inte kunna sättas lägre än 100 kr. Utredningen anser det dock vara ändamålsenligt att man redan från början garderar sig mot ytterligare penningvärdeförändring. Beloppet 100 kr. bör därför gälla såvida Kungl. Maj:t ej bestämmer annat.

Även i fråga om värderingsförfarandet lägger utredningen fram vissa förslag. Utredningen föreslår, att det inom kommunen skall finnas gode män till det antal länsstyrelsen finner nödvändigt på grund av kommunens utsträckning. Det är därjämte enligt utredningen av betydelse att samtliga är förtrogna med skördeuppskattning eller eljest med jordbruk eller trädgårdsskötsel. Jaktutredningen förordar vidare, att länsstyrelserna rekommenderas samla gode männen till instruktionsdagar samt bereda älgskadenämnderna i angränsande län tillfälle att sammanträffa för överläggningar.

Utredningen föreslår vidare, att ersättning för värderingskostnader i fortsättningen skall utgå till den skadelidande av medel ur älgskadefonden i de fall då skadeersättning beviljas. Utredningen framhåller, att nuvarande praxis att sökanden själv står för värderingskostnaden måste anses otillfredsställande både principiellt och ur billighetssynpunkt.

Beträffande älgavgifterna föreslår utredningen vissa ändringar. Enligt förslaget bör älgavgift uttas med lägst 30 kr. och högst 200 kr. per fälld älg.

Befogenheten att fastställa älgavgiften föreslås överflyttad från Kungl. Maj:t till länsstyrelserna. Vidare föreslår utredningen, att länsstyrelserna, efter Kungl. Maj:ts medgivande, skall för visst jaktår få ta ut högre älgavgift än 200 kr., när synnerliga skäl föreligger. I betänkandet anförs som motiv för dessa förslag i sammandrag följande.

När dessa förslag utformats har utredningen främst beaktat två synpunkter. Avgifterna måste dels anpassas till nuvarande penningvärde, dels möjliggöra balans mellan inflytande avgifter och godkända skadeersättningsanspråk i samtliga län. Det måste enligt utredningens mening finnas möjlighet att bestämma avgifterna så att anspråk på bidrag från regleringsfonden inte blir en för länet permanent företeelse.

Vad beträffar älgskadefondernas ekonomi anför utredningen, att läget i vissa län måste betecknas såsom otillfredsställande. Även om man inte skulle vidga kretsen av ersättningsberättigade blir det ofrånkomligt att söka få bättre balans mellan älgavgifter och skadeersättningar. Risk föreligger annars för att inte heller regleringsfonden kommer att förslå i längden.

I fråga om förslaget att länsstyrelserna skall få fastställa älgavgifter erinrar utredningen om att 1951 års riksdag godtagit två huvudprinciper rörande älgskadefrågor, nämligen dels att sådana mindre jordbrukare som inte genom jakt kan få kompensation för älgskador i stället bör erhålla full ersättning i pengar, dels att varje län självt bör bära sina älgskador. Dessa principer finner utredningen alltför bärande och tillämpbara. Om länsstyrelsen i samarbete med älgskadenämnd och länsjaktvårdsförening påläggs ansvaret för att länets älgskadeproblem blir behandlade i enlighet med nämnda huvudprinciper anser utredningen att länsstyrelsen även bör besluta om storleken av de älgavgifter som — inom en fastställd ram — bör uttas i länet.

Såsom motiv för sitt förslag att högre älgavgift än 200 kr. skall kunna uttas då synnerliga skäl föreligger anför utredningen, att det f. n. är ogörligt att förutse utvecklingen vare sig av älgvärdena eller priserna på de grödor och andra produkter, som skadas av älg.

Vidare föreslår utredningen, att älgavgifterna skall fastställas i län med mer betydande älgskador årligen men i övrigt för en treårsperiod. Beslut härom bör kungöras i god tid, lämpligen före den 1 april, då licensansökan skall vara inlämnad.

I detta sammanhang berör utredningen även frågan om älgavgift bör uttas med olika belopp under allmän och under särskild jakttid. Utredningen anför därvid att skillnaden mellan avgiften för älg, fälld under allmän jakttid, och avgiften för älg, som fälls under särskild jakttid, inte får göras större än vad som tillämpats alltsedan 1938, dvs. 15 kr. Enligt utredningens åsikt bör länsstyrelserna få avgöra om över huvud en högre avgift skall uttas för älgar, som fälls under licensjakt.

Även i fråga om regleringsfonden föreslår utredningen vissa ändringar. Enligt gällande kungörelse om älgavgifter m. m. kan regleringsfonden användas endast till att förstärka älgskadefond, vars tillgångar inte räcker till

att ersätta inträffade älgskador. Utredningen föreslår nu att Kungl. Maj:t skall äga bestämma om bidrag ur regleringsfonden även för åtgärder till att förebygga älgskador och för jaktvårdsändamål inom län, vars älgskadefond redovisar underskott.

Det kan enligt utredningens mening inte vara riktigt att åtgärder, som skapar bättre underlag för bedömning av älgavskjutningen eller bidrar till en humanisering av älgjakten, inte skall kunna genomföras av brist på medel. Vad särskilt beträffar de humanitära intressena erinrar utredningen om att sedan den 1 juli 1961 avlagt godkänt prov för älgskyttemärke är ett obligatoriskt krav för tillstånd att inneha älgvapen eller tillfälligt lån av dylikt vapen. En någorlunda bekväm tillgång till älgskyttebanor anses därför vara nödvändig.

I övrigt föreslår utredningen att liksom nu viss av Kungl. Maj:t bestämd del av de till älgskadefond inflytande älgavgifterna skall föras till en för samtliga län gemensam regleringsfond. Fonden bör liksom nu förvaltas av statskontoret och stå till Kungl. Maj:ts förfogande för de föreslagna ändamålen. Liksom nu bör enligt utredningens mening högst tio procent av de inflytande älgavgifterna avsättas till regleringsfonden.

Utredningen berör även frågan om ersättning för skador, som uppkommit på motorfordon vid sammanstötning med älg. F. n. upptas och prövas sådana ansökningar av Kungl. Maj:t från fall till fall och bidrag utgår ur jaktvårdsfonden. Utredningen konstaterar att det är betydande belopp som härigenom belastar denna fond. Sålunda bifölls under budgetåret 1962/63 152 ansökningar till ett sammanlagt belopp av 92 325 kr. Utredningen finner att bidragsgivningen bör fortsätta men ifrågasätter om man för dessa bidrag skall anlita jaktvårdsfonden. Utredningen föreslår, att bidrag i stället skall utgå ur älgskadefonden i det län, där sammanstötningen inträffat, eller, om denna fond visar brist, ur regleringsfonden. Utredningen förutsätter därvid, att nuvarande restriktiva bedömning av bidragsansökningarna alltjämt kommer att tillämpas.

Slutligen har utredningen tagit upp frågan om ersättning för älgskador på annat än gröda eller trädgårdsodling. Härom anför utredningen bl. a. följande.

Utredningen finner det inte vara möjligt av praktiska och ekonomiska skäl att införa en allmän rätt till ersättning för älgskador på skog. Om synnerliga skäl föreligger bör emellertid enligt utredningens mening Kungl. Maj:t kunna lämna bidrag ur regleringsfonden för älgskador på skogsodling. Som ett exempel nämner utredningen älgskador på skogsodlingar, belägna på svårföryngrade marker inom landets nordliga delar.

Särskilda yttranden har avgivits av *herr Sköldin* rörande arealgränsen samt av *herrar Wennmark, Sköldin, Wikström* och *Bennet* rörande ersättning för älgskador på skog.

Enligt *Sköldins* mening är det oriktigt att föreslå en arealhöjning i ett läge, då en betydande avgiftshöjning i flera län är nödvändig för att skapa

balans i dessa läns älgskadefonder redan vid nuvarande arealgräns. Förslaget om arealhöjning synes därför åstadkomma ännu flera bristlän. Sköldin förordar därför oförändrade arealgränser.

Enligt Wennmark m. fl. är det framlagda förslaget beträffande ersättning för älgskador på skogsodling principiellt betänkligt. Någon utredning om förslagets ekonomiska betydelse finns ej. På grund härav framhålls att hittills gällande undantagslösa princip bör bibehållas.

IV. Remissyttranden

Bland de myndigheter och organisationer, som yttrat sig över utredningens förslag, råder allmän enighet om behovet av åtgärder i älgfrågan.

I fråga om älgjaktsorganisation har flertalet remissinstanser tillstyrkt principen om övergång till reglerad älgjakt. Invändningar har dock rests mot förslaget att övriga län skall kunna övergå till försöksverksamhet innan resultatet av denna verksamhet i de tre försökslänerna framkommit. Några myndigheter har varit kritiska mot eller helt avstyrkt förslaget.

Enligt *statskontoret* synes väsentliga fördelar vara förbundna med reglerad jakt och ämbetsverket framhåller de administrativa fördelar, som bör följa med den förutsatta organisationen av älgjakten i fråga om bl. a. uppbor den av älgavgifterna. *Domänstyrelsen* framhåller, att det är önskvärt att även något län eller del av län i övre Norrland kommer med i försöksverksamheten. Vidare framhåller styrelsen angelägenheten av att den beträffande egen mark får behålla befogenheten att besluta om avskjutningens storlek. I licensområde, där marken är delad mellan domänverket och andra, bör länsstyrelsen äga rätt att besluta. Styrelsen anser emellertid, att representant för domänverket bör kallas att delta i älgskadenämndens och länsjaktvårdsföreningens sammanträden, då avskjutningens storlek inom sådana områden skall bestämmas. *Skogsstyrelsen* anför att, då jakttiden vid reglerad älgjakt kan utsträckas över en relativt lång tidsperiod, allmänheten bör varnas genom t. ex. varningsskyltar. *Statens naturvårdsnämnd* hävdar, att ingen älgjakt bör äga rum under lördagar och söndagar. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anför, att en jakträttsinnehavare som vägrar att ansluta sig till älgjaktområde inte bör få särskilt tillstånd att fälla älg.

Länsstyrelsen i Jämtlands län ifrågasätter, om tillräckliga skäl föreligger allt på sätt utredningen föreslagit ändra det nuvarande systemet för älgjaktsens bedrivande. Den av utredningen uppställda målsättningen bör i allt väsentligt kunna uppnås utan reglerad avskjutning. Enligt länsstyrelsen innebär förslaget väsentliga intrång i den fria jakträtt, som tillkommer mark-

ägarna. Förslaget innebär vidare, att möjligheterna att få delta i älgjakt försvåras för de jägare, som saknar jaktmarker.

Sveriges lantbruksförbund uttalar att förbundet i och för sig inte har någon erinran mot att försöksverksamhet påbörjas i de tre angivna länen men att redogörelse bör lämnas för de under försöksperioden vunna erfarenheterna och att tillfälle bör beredas att yttra sig över det slutliga förslag som kommer att framläggas. Liknande synpunkter framförs av *flertalet länsstyrelser*.

Att frågan på nytt bör tas upp efter tillräcklig försökstid betonas av *Riksförbundet Landsbygdens folk*, som med hänsyn till att förarbetena till försöksverksamhet påbörjats inte vill motsätta sig en sådan. Förbundet finner emellertid utredningens förslag inte vara tillräckligt väl underbyggt och anför härom bl. a. följande.

Korta jakttider för den allmänna älgjakten och stränga bestämmelser rörande licensjaktens utövande är med bestämdhet grundorsakerna till älgstammens starka tillväxt. Om man från myndigheternas sida intar en annan hållning, torde älgstammen snabbt kunna nedbringas utan några särskilda kostnader eller svårigheter. Kostnaderna för att länsstyrelserna skall få en bättre uppfattning om älgstammens storlek måste vara i proportion till fördelarna. Det synes förbundet som om utredningen helt bortsett från kostnadsfrågan i alla avseenden vid genomförandet av organisationen och nöjt sig med att hemställa, att erforderliga medel måtte ställas till Svenska jägareförbundets förfogande.

Utredningens uppfattning att älgjaktområdena skall kunna byggas upp på frivillig anslutning synes orealistisk. Visserligen framhålls av utredningen att någon tvångsanslutning inte avses och att ingen skall berövas sin jakträtt, om han inte vill jaga på det sätt länsstyrelsen bestämmer. Detta innebär också ett tvång och att avstå från att utöva älgjakt för att slippa ingå i ett älgjaktområde är också ett tvång. De försökslän som uttagits har tillkommit genom att majoriteten av medlemmar, direkt anslutna till länsjaktvårdsföreningar, har uttalat sig härför. Vad övriga delen av länets jägare ansett är obekant. Även detta förhållande torde innebära en tvångssituation.

Förbundet uttalar slutligen sin förvåning över att utredningen inte velat basera älgjaktens ordnande på en fortsatt utbyggnad av jaktvårdsområdena. Inom ett jaktvårdsområde skulle praktiskt taget alla problem kunna lösas, som den föreslagna formen lämnar olösta eller otillfredsställande lösta.

Jägarnas riksförbund avstyrker till alla delar förslaget om reglerad älgjakt. Erfarenheten visar att älgvård är möjlig även där man använder sig av enbart allmän jakt. Utredningens förslag innebär, enligt förbundet, ett stort ingrepp i de små markägarnas och de marklösas rätt till älgjakt. Alla tillgängliga resurser bör sättas in på att göra jaktvårdsområdena mera demokratiska och tilltalande i stället för att införa älgjaktområden. Enligt förbundets mening är större delen av landets jägare emot reglerad jakt.

Slutligen har *domänstyrelsen* och *länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län* anmärkt, att i de delar av norra Sverige, där samerna har tillerkänts jakträtt, denna rätt skapar hinder för att genomföra en reglerad

älgjakt. Då älgskadeproblemet hör till det mest bekymmersamma inom övre lappmarkens skogsland, synes det angeläget att detta spörsmål får en tillfredsställande lösning vid blivande revidering av renbeteslagen.

De ändringar, som utredningen föreslagit i fråga om älgavgiften, har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Vissa kompletterande synpunkter anförs dock i åtskilliga yttranden.

Vad beträffar villkoren för att få älgskadeersättning anför *lantbruksstyrelsen*, att genom den föreslagna höjningen av arealgränsen 92 procent av brukningsenheterna kommer att bli ersättningsberättigade och att det för de återstående aldrig torde bli tal om någon ersättning eftersom dessa större brukningsenheter antingen är belägna i utpräglade jordbruksområden, som inte berörs av älgskador, eller har möjlighet att kompensera skador genom att tillgodogöra sig jakträtt. Styrelsen föreslår därför, att arealgränsen för odlad jord helt slopas. Liknande synpunkter framförs av *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet Landsbygdens folk*. *Domänstyrelsen*, *skogsstyrelsen*, *viltforskningsrådet*, *Svenska jägareförbundet* och *länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Skaraborgs, Örebro, Kopparbergs och Västernorrlands län* anser att arealgränsen bör bibehållas vid 20 hektar.

Beträffande förslaget om självrisk föreslår *lantbruksstyrelsen* och *länsstyrelserna i Kristianstads och Hallands län*, att beloppet fastställs till 200 kr., medan *viltforskningsrådet* anser, att beloppets storlek inte bör låsas fast.

Enligt *lantbruksstyrelsens* mening är det svårt att åstadkomma enhetliga och objektiva värderingar genom användning av lokala gode män. Det torde ha varit bättre om man kunnat utnyttja statligt avlönade tjänstemän, t. ex. hushållningssällskapens personal. Denna personal torde dock inte kunna belastas med ytterligare arbetsuppgifter. Styrelsen understryker nödvändigheten av att gode männen erhåller utförlig instruktion för sitt värderingsarbete. Även *domänstyrelsen* uttalar önskvärdheten av att länsstyrelserna lämnar värderingsmännen klara anvisningar hur värderingen skall utföras. *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund* anför, att förbundet i sina distrikt har utvalda besiktningsmän och att minst en av dessa bör ingå som god man vid skada på trädgårdsodlingar.

Domänstyrelsen, *flertalet länsstyrelser*, *viltforskningsrådet* och *Jägarnas riksförbund* tillstyrker, att ersättning för skada på motorfordon vid sammanstötning med älg skall utgå ur älgskadefonderna. Enligt *Riksförbundet Landsbygdens folk* bör dock motorfordonsförsäkringar kunna utökas att omfatta även dessa kollisionsskador.

I fråga om älgavgifternas storlek anser *länsstyrelsen i Kronobergs län*, att minimiavgiften bör vara 50 kr., medan *länsstyrelsen i Jämtlands län* föreslår 25 kr. *Länsstyrelsen i Hallands län*, som inte har någon erinran mot den föreslagna storleken av älgavgifterna, finner det önskvärt att, med hänsyn till den möjlighet till överblick över situationen i hela riket som finns hos

central myndighet, den nuvarande ordningen vid avgiftens bestämmande bibehålls. Viss risk synes annars föreligga, att avsättningarna till regleringsfonden, genom att hänsyn endast tas till förhållandena i det egna länet, kan komma att nedgå i sådan utsträckning, att full täckning inte kan beredas för skador i de s. k. bristlänen. *Domänstyrelsen* anser, att samma älgavgift bör utgå vid allmän som vid särskild jakt. Liknande synpunkt har framförts av *lantbruksstyrelsen* och *statens naturvårdsnämnd*.

Förslaget att bidrag ur regleringsfonden skall kunna ges beträffande skador på skogsodlingar avstyrks av flertalet remissmyndigheter. *Lantbruksstyrelsen*, *skogsstyrelsen*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet Landsbygdens folk* anser, att frågan bör ytterligare utredas. *Flertalet länsstyrelser*, *statens naturvårdsnämnd* och *viltforskningsrådet* ansluter sig till de synpunkter, som anförts i det särskilda yttrandet av Wennmark m. fl.

V. Kronhjortens bevarande

Kronhjortsutredningen. Enligt av utredningen redovisade undersökningar torde antalet frigående kronhjortar i Skåne inte överstiga 200. Utredningen har sökt efter lämpliga områden för att anordna reservat för kronhjort. I Skåne anses möjligheter finnas att ordna reservat på den Malmö stad tillhöriga fastigheten Vomb 50¹ i Vombs socken samt på vissa angränsande, kronan tillhöriga markområden. Vidare bör kronoparken Böda på Öland kunna tas i anspråk som reservat. Härjämte anser utredningen förutsättningar finnas att i ökad utsträckning överföra kronhjortar till kronoparken Halle- och Hunneberg i Västergötland.

Om kronhjortsreservat anordnas, bör avtal om fångst av den i Skåne frigående kronhjorten kunna träffas med det helt övervägande antalet av de enskilda markägare, som har fast stam av kronhjort på sina marker. Utan erforderlig kännedom om de skadeförebyggande åtgärder, som kan komma att vidtas i anledning av viltforskningsrådets arbete, vill utredningen dock inte uttala någon mening om i vilken omfattning kronhjortar bör infångas. Enligt utredningen innebär härjämte själva fångsten av djuren speciella problem. Så länge viltforskningsrådets uppdrag inte slutförts innefattar spørsmålet hur det skånska kronhjortsproblemet bör lösas flera ovissa faktorer. För den händelse att statsmakterna vill lösa kronhjortsproblemet genom reservat bör i anslutning till beslut i ämnet utses en arbetsgrupp med uppdrag att uppgöra ett handlingsprogram m. m. Kostnaderna för bl. a. reservat anser utredningen böra till dominerande del bestridas med statsmedel, som dock bör kunna kompletteras med medel ur jaktvårdsfonden.

Utredningen föreslår härjämte, att skador av kronhjort på jordbrukets grödor och anläggningar i princip skall ersättas med statsmedel enligt samma grunder som gäller för ersättningar i fråga om älgskador.

Remissyttranden. Flertalet remissinstanser är ense om att ett slutligt ställningstagande till frågan om reservat för kronhjort bör anstå till dess resultatet av viltforskningsrådets arbete föreligger. Sålunda uttalar *skogsstyrelsen*, att styrelsen inte förrän viltforskningsrådet framlagt sina undersökningar vill uttala någon mening om i vilken omfattning en förflyttning av kronhjortar bör ske. Liknande synpunkter har *statens naturvårdsnämnd*, *länsstyrelsen i Malmöhus län*, *styrelsen för skogshögskolan* och *statens veterinärmedicinska anstalt*.

Viltforskningsrådet upplyser, att rådets undersökningar rörande kronhjorten ännu inte slutförts. Rådet finner det dock angeläget, att en mindre grupp av kronhjortar finns som reserv i annan del av riket än Skåne och anser, att en utvidgning av kronhjortsgruppen på kronoparken Halle- och Hunneberg är välbetänkt. Även *lantbruksstyrelsen*, *skogsstyrelsen*, *styrelsen för skogshögskolan* och *statens veterinärmedicinska anstalt* biträder principiellt förslaget om att överföra kronhjortar till reservat. *Statens naturvårdsnämnd* föreslår, att domänstyrelsen får i uppdrag att undersöka möjligheterna att till några områden överföra ett begränsat antal djur. Nämnden efterlyser dock en utredning av kostnaderna för reservaten. För att kunna ta ställning till kronhjortsstammens framtid måste man väga dessa kostnader mot kostnaderna för eventuellt skadeförebyggande åtgärder. Även *styrelsen för skogshögskolan* uttalar, att det f. n. är omöjligt att väga de olika alternativen mot varandra, då det inte finns någon ekonomisk kalkyl.

Förslaget att skadegörelse av kronhjorten skall ersättas med statsmedel har inte föranlett någon erinran av remissinstanserna.

VI. Departementschefen

Sedan lång tid tillbaka har rätten till jakt efter älg reglerats i syfte att skydda älgstammen mot utrotning men också att förhindra dess tillväxt och utbredning i inte önskvärd omfattning. Under efterkrigstiden har älgstammen vuxit från omkring 47 000 djur 1945 till f. n. ungefär 120 000. Antalet fällda älgar har under den senaste femårsperioden uppgått till omkring 30 000 per år.

1949 års jaktutredning har i sitt betänkande rörande älgfrågan, för vilket redogjorts i det föregående, lagt fram förslag om ändrade regler för *älgjaktsorganisation*. Utredningen har därvid framhållit, att nuvarande ordning för denna jakt är förenad med åtskilliga brister. Denna uppfattning delas av nära nog samtliga remissinstanser. Bl. a. har uttalats, att det visat sig svårt att med nuvarande bestämmelser reglera älgstammens storlek. Särskilt har anmärkts, att den korta allmänna jakttiden medverkat till för låg

avskjutning och försvårat en rationell och biologiskt riktig beskattning av älgstammen.

Enligt min mening är det angeläget, att i landets fauna alltjämt ingår en livskraftig älgstam. Den lämpliga storleken och lokaliseringen av denna måste givetvis avvägas med hänsyn till de betydande skador som kan orsakas av en alltför talrik älgstam. Utöver skador av materiell art på gröda och annan egendom uppkommer inte sällan personskador vid kollisioner mellan motorfordon och älgar. Under senare år har älgskadorna visat en tendens att öka. Enligt senast tillgängliga uppgifter har ersättningarna för skador på grödor uppgått till i runt tal 1,2 milj. kr. per år och antalet ansökningar om bidrag på grund av kollisioner till över 250. Mot bakgrunden härav och då älgstammen f. n. synes öka relativt snabbt anser jag, att i vart fall inom vissa områden en icke obetydlig minskning av stammen är motiverad.

Jaktutredningens förslag innebär, att den allmänna jakttiden för älg i vissa län på försök slopas och att i stället jakten i sin helhet regleras genom att länsstyrelsen utfärdar licens för att inom angiven tid fälla visst antal djur inom särskilda älgjaktområden. Försöksverksamheten bör enligt utredningen efter hand utsträckas till övriga län. Utredningen anser, att genom denna ordning avskjutningen bättre kan anpassas efter de lokala förhållandena och att djurskyddssynpunkter kan tillgodoses i större utsträckning. Ett flertal remissinstanser har ställt sig positiva till en försöksverksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag. Andra remissinstanser åter har pekat på de problem utredningens förslag kan medföra för jakträttsinnehavare som endast disponerar mindre markområden. Det har även anmärkts att kostnaderna för administrationen av den reglerade älgjakten ej utretts.

För min del anser jag, att det är värdefullt att pröva en reglerad älgjakt enligt utredningens tankegångar i några län där intresse föreligger. Med hänsyn till de invändningar som framkommit vid remissbehandlingen bör dock formerna för regleringen ytterligare övervägas innan försöksverksamheten igångsätts. Vid övervägandena bör också beaktas, att administrationskostnaderna för försöksverksamheten i möjlig mån begränsas. Jag avser att föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt den centrala tillsynsmyndigheten för jakten att efter överläggningar med berörda myndigheter och organisationer undersöka hithörande frågor. När uppdraget redovisats, vill jag ånyo anmäla frågan om försöksverksamheten. I samband därmed bör även prövas om beslutanderätt i fråga om försöksverksamheten kan delegeras till underordnad myndighet. Administrationskostnaderna för försöksverksamheten bör bestridas ur regleringsfonden.

Den nu angivna begränsade försöksverksamheten löser inte helt frågan att i erforderlig omfattning minska älgstammen. I viss anslutning till jaktutredningens nyss nämnda förslag synes det lämpligaste sättet att nå en sådan minskning vara att utvidga den licensreglerade jakten. Särskilt inom

områden, där älgskador på grödor eller kollisioner mellan motorfordon och älg är ofta förekommande, bör därför nuvarande bestämmelser i fråga om licensgivning uppmjukas. Sålunda bör kraven på licensområdes storlek och beskaffenhet mildras. Jakträttsinnehavare, som var för sig inte disponerar tillräcklig areal, bör ha möjlighet att få licens om de går samman för att gemensamt bedriva älgjakt inom lämpligt område. Nu angivna principer för licensgivning bör i tillämpliga delar även iakttas då domänstyrelsen upplåter jakträtt till älg på kronomark. Den ökade licensjakten kan medföra vissa olägenheter för allmänhetens friluftsliv. Det bör därför vid prövning av licensansökningar övervägas att i vart fall inom områden, som är attraktiva ur friluftssynpunkt, i licenserna föreskriva att jakt ej får ske lördagar och söndagar.

Om det visar sig att utvidgad licensjakt ej är till fyllest för att inom ett område nedbringa älgstammen till lämplig omfattning, bör med stöd av särskilda bestämmelser i jaktstadgan den allmänna jakttiden för älg inom området utsträckas.

Sedan erfarenheter vunnits av såväl försöken med helt reglerad älgjakt som den liberalare licensgivningen bör hela frågan om älgjaktens organisation prövas på nytt. Jag avser därför att föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt den centrala tillsynsmyndigheten att följa utvecklingen på området och då så bedöms lämpligt inkomma med förslag.

Angivna ändringar i fråga om regleringen av älgjakten torde ej kräva medgivande av riksdagen.

I fråga om *ersättning för älgskador samt storleken och användningen av avgifterna för fällda älgar* har jaktutredningen föreslagit vissa ändringar i nu gällande bestämmelser. I likhet med utredningen anser jag, att ersättning regelmässigt bör kunna utgå även till innehavare av brukningsenhet där den odlade arealen är större än 20 hektar. Vid min prövning av de förslag till ny arealgräns, som framförts av utredningen och remissinstanserna, har jag stannat för att i viss överensstämmelse med vad som gäller för bidrag till jordbrukets rationalisering ersättning som regel bör erhållas för skador på brukningsenheter av högst tvåfamiljsjordbruks storlek. Med hänsyn till att tvåfamiljsjordbruks areal kan variera är det dock av administrativa skäl lämpligt att i förevarande sammanhang tillämpa en fast arealgräns. F. n. synes denna böra bestämmas till 40 hektar odlad jord men Kungl. Maj:t bör äga vidta av utvecklingen motiverade anpassningar. Även i fortsättningen bör möjlighet finnas att, om särskilda skäl föreligger, medge ersättning även om arealen är större. Såsom särskilt skäl bör kunna anses att en anmärkningsvärt stor skada inträffat eller att en arrendator på grund av bestämmelser i arrendekontraktet saknar möjlighet att genom jakt efter älg eller på annat sätt erhålla kompensation. Frågan om i sådant fall ersättningen bör utgå med jämkat belopp får prövas i varje ärende.

Jaktutredningen har föreslagit, att den skadelidande vid älgskada skall stå självrisk med 100 kr. men att den som får ersättning, till skillnad från vad som nu gäller, skall gottgöras även kostnaderna för skadans värdering. För min del anser jag, att ersättning inte bör utgå vid skador av ringa omfattning. Med hänsyn härtill bör Kungl. Maj:t äga fastställa ett belopp under vilket ersättning ej utgår. F. n. synes detta belopp, såsom bl. a. lantbruksstyrelsen förordat, böra bestämmas till 200 kr. Med hänsyn till att något generellt avdrag från ersättningen på grund av självrisk ej bör ske finner jag ej skäl biträda förslaget att ändra nuvarande ordning för bestridande av värderingskostnaden. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser rörande värderingsförfarandet.

I likhet med nära nog samtliga remissinstanser anser jag, att hittillsvarande princip att ersättning inte skall utgå för skador på skog inte bör frångås.

I det föregående har jag berört den stigande frekvensen av sammanstötningar mellan motorfordon och älg. Utöver en minskning av älgstammen inom berörda områden anser jag, att även andra åtgärder bör vidtas i syfte att förebygga dessa olyckor. Det torde behövas intensifierade undersökningar och försök för att utröna lämpliga åtgärder för att hålla älgarna borta från livligt trafikerade vägar. Därjämte torde ökad upplysning om älgarnas vanor kunna vara till gagn. Jag tillstyrker jaktutredningens förslag, att älgskadefonden i vederbörande län tas i anspråk för de bidrag med anledning av skador vid kollisioner inom länet mellan motorfordon och älg, var till medel nu disponeras ur jaktvårdsfonden. Därutöver bör den centrala regleringsfonden få utnyttjas för att bestrida kostnaderna för undersökningar, försök och upplysning för att förebygga älgskador av bl. a. förevarande slag.

Den centrala regleringsfonden, som alltjämt bör tillföras högst 10 procent av inflytande älgavgifter, bör vidare användas för att täcka brist i länens älgskadefonder på medel för skadeersättningar och för jaktvårdsändamål, som hänger samman med älgjakten. Såsom förut nämnts bör ur den centrala fonden även bestridas administrationskostnaderna för försök med reglerad älgjakt. Beslut om ersättning för älgskador och om disposition i övrigt av medel ur fonderna bör fattas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Den avgift som skall erläggas för varje fälld älg har genom beslut av 1951 års riksdag (prop. 189, L³U 14, rskr. 327) fastställts till lägst 15 kr. och högst 100 kr. Med hänsyn till det ökade medelsbehovet för skadeersättningar tillstyrker jag jaktutredningens förslag att fastställa älgavgiftens minimi- och maximibelopp till 30 respektive 200 kr. Såsom utredningen föreslagit förordar jag vidare, att Kungl. Maj:t skall äga rätt att, då särskilda skäl föreligger, fastställa högre maximibelopp än 200 kr. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t eller myndighet Kungl. Maj:t bestämmer att årli-

gen för varje län besluta om älgavgift. Den älgavgift, som skall erläggas vid underlåtenhet att lämna uppgift om antal fällda älgar eller vid oriktig sådan uppgift, bör liksom för närvarande utgå med maximibelopp. Motsvarande bör gälla för älg som fälls vid olaga jakt eller vid olovlig jakt på annans jaktområde.

De myndigheter och organisationer som yttrat sig över betänkandet angående *kronhjortsreservat m. m.* är i stort sett ense om att frågan om kronhjortens bevarande inte ännu tillräckligt belysts och att ställning i reservatfrågan inte bör tas förrän resultatet av viltforskningsrådets undersökningar föreligger.

Jag delar remissinstansernas nyss angivna åsikt. Ställning till frågekomplexet bör sålunda inte tas förrän vissa ytterligare överväganden skett. Jag avser därför föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt domänstyrelsen och statens naturvårdsnämnd att i samråd med viltforskningsrådet fortsätta undersökningarna rörande kronhjortens bevarande.

Mot denna bakgrund är jag inte beredd förorda förslaget om ersättning av statsmedel för kronhjortens skadegörelse. Om mera betydande skador förekommer på gröda bör enligt min mening länsstyrelsen äga meddela vederbörande jakträttsinnehavare särskilt tillstånd att fälla kronhjort. Jag ämnar återkomma till Kungl. Maj:t med förslag till ändrade bestämmelser i ämnet.

I prop. 1963:136 uttalade jag, på anförda skäl, att den länge aktuella frågan om *obligatorisk ansvarighetsförsäkring för jägare* eller ett speciellt jaktskadeskydd i annan form enligt min mening kunde avföras från dagordningen. Riksdagen intog emellertid en annan ståndpunkt och anhöll (rskr. 1963:387) att frågan om jaktskadeskydd ånyo skulle tas upp till övervägande. Sedan dess har Svenska jägareförbundet med ett försäkringsbolag slutit ett ramavtal som ger de till förbundet anslutna länsjaktvårdsföreningarna möjlighet att på angivna villkor teckna kollektiv ansvarighetsförsäkring för sina direkt anslutna medlemmar i deras egenskap av jägare. Riksdagens anhållan synes nu lämpligen böra föranleda den åtgärden, att den centrala tillsynsmyndigheten för jakten får i uppdrag att följa skadeutvecklingen och göra de framställningar i ämnet, som därvid kan finnas påkallade. Jag avser därför att återkomma till Kungl. Maj:t med förslag att sådant uppdrag lämnas.

Slutligen vill jag ta upp frågan om att överföra den *centrala tillsynen av jakten och viltvården* från domänstyrelsen till statens naturvårdsnämnd. Denna fråga berördes av 1960 års naturvårdsutredning. Vid remissbehandlingen av utredningens betänkande uttalade sig domänstyrelsen för en sådan överföring. Liknande uppfattning hyste Svenska jägareförbundet och Jägarnas riksförbund. Vid anmälan av betänkandet i prop. 1963:71 uttala-

de jag, att det utan tvekan förelåg ett nära samband mellan naturvården samt jakt- och viltvården. Jag finner det lämpligt, att principbeslut nu fattas att överföra tillsynen över jakten och viltvården från domänstyrelsen till statens naturvårdsnämnd. Om riksdagen bifaller vad jag förordat, bör de med överförandet sammanhängande detaljfrågorna kunna utredas i sådan tid att de förslag, som är av beskaffenhet att bära underställas riksdagen, kan föreläggas 1966 års riksdag och överförandet ske den 1 juli 1966. I samband därmed bör även prövas i vilken omfattning en ytterligare delegering av beslutanderätt i jakt- och viltvårdsfrågor kan ske från Kungl. Maj:t till underlydande myndigheter.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i det föregående utfärda bestämmelser beträffande användningen av älgskadefonderna och regleringsfonden,
- 2) godkänna vad i det föregående förordats i fråga om älgavgift,
- 3) godkänna vad i det föregående förordats om överförande av tillsynen över jakten och viltvården till statens naturvårdsnämnd.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

B. Siöalth